

Styret i Sparebanken Vest

VÅR REFERANSE
18/10909

DERES REFERANSE

DATO
03.07.2020

Tilsynsrapport fra tematisyn om bankenes implementering og anvendelse av tapsreglene i IFRS 9

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Sparebanken Vest 14. juni 2019. Tilsynet var et ledd i tematisyn i 9 banker hvor hovedformålet var å kartlegge og vurdere hvordan bankene praktiserer tapsreglene i IFRS 9.

I tilsynsrapporten er det pekt på forhold som etter Finanstilsynets syn bør forbedres eller endres. Finanstilsynet har i denne sammenhengen ikke foretatt en nærmere vurdering av tapsavsetninger på enkeltengasjement og heller ikke uttalt seg om nivået på tapsavsetninger generelt. Dette er forhold som følges opp risikobasert i framtidige tilsyn og eventuelt gjennom regnskapskontrollen.

Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 16. desember 2019 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 28. februar 2020.

I etterkant av det stedlige tilsynet har Norge, som andre land, blitt rammet av et økonomisk tilbakeslag som følge av covid-19. Denne tilsynsrapporten omhandler bankens rammeverk slik det forelå på tilsynstidspunktet og eventuelle varslede endringer, og tar ikke stilling til hvordan banken har håndtert den vesentlige forverringen av norsk og internasjonal økonomi i vurderingen av tapsavsetningene i 2020.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

Retningslinjer, rutiner og dokumentasjon

Systemet for risikostyring og internkontroll (jf. CRR/CRD IV-forskriften §§ 26-31) skal omfatte måling av forventede kredittap. Det fremgår spesifikt at bankene skal utarbeide retningslinjer for vurdering og beregning av forventede kredittap og dokumentere metodikk og prosedyrer, jf. § 27.

Banken har utarbeidet retningslinjer for vurdering og beregning av forventet kredittap.

Banken benytter både modellberegning (PD/LDG-metode) og kontantstrømberegning (individuell vurdering) for beregning av forventet kredittap i trinn 3. Bruk av scenarioer ved kontantstrømberegninger fremgår ikke eksplisitt av bankens rutiner. Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at banken ikke benytter flere scenarioer i kontantstrømberegninger. Finanstilsynet registrerer av svarbrevet at banken vil endre retningslinjene for bruk av kontantstrømberegninger

slik at det sikres bruk av flere scenarioer, se nærmere i avsnittet Måling av forventet kredittap i trinn 3 nedenfor.

Finanstilsynet stilte i foreløpig tilsynsrapport spørsmål ved styrets rolle knyttet til behandling av valideringsresultater og endringer av modeller. Finanstilsynet merker seg fra bankens svarbrev at valideringsrapporter fra og med 2019 er behandlet og besluttet i bankens styre, og at rapport for årlig kvalitativ og kvantitativ validering av IFRS 9 for 2019 ble behandlet i styremøte 29. januar 2020.

Finanstilsynet etterlyste rutiner for kvantitativ og kvalitativ validering som inkluderer alle deler av bankens IFRS 9-system, herunder estimerer som brukes i underliggende modeller for beregning av forventet kredittap. I svarbrevet peker banken på at det foreligger slike rutiner, men at disse vil bli utdypet og det vil inntas krav til validering av estimerer som brukes i underliggende modeller. Finanstilsynet merker seg at rutinen skal være ferdigstilt og godkjent før oppstart av validering av IFRS 9 for 2020.

Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport banken kommentere omfang og status for internrevisjonsprosjekt knyttet til gjennomgang av praktisering av IFRS 9. Finanstilsynet registrerer at det er tatt inn i årsplan for 2020 at internrevisor skal gjennomgå praktisering av IFRS 9, herunder gjennomgå internkontroll i IFRS 9-prosessen, inkludert datakvalitet, nøkkelpersonrisiko, etablerte kontroller og etterlevelse ("governance").

Finanstilsynet har i den foreløpige rapporten pekt på viktigheten av oppfølging av utlån som migrerer fra trinn 1 til trinn 2, og noterer av svarbrevet at dette sikres ved at banken gjennomfører en omfattende kvartalsvis oppfølgingsprosess med fokus på watch-list engasjementer, hvor bl.a. engasjementer som flyttes mellom trinnene overvåkes.

Definisjon av mislighold

I foreløpig rapport stilte Finanstilsynet spørsmål ved om misligholdte lån også inkluderer lån hvor debitor har finansielle problemer, men hvor sikkerhetens verdi antas å overstige lånet. Banken har bekreftet at kriteriene for misligholdsmerking gjelder uavhengig av sikkerhetsdekning.

Finanstilsynet stilte også spørsmål om endringer i misligholdsdefinisjonen er implementert i datagrunnlag tilbake i tid og ba om bankens vurdering av fremdriftsplan på forberedelser for å følge EBAs retningslinjer om misligholdsdefinisjonen. Banken opplyser i svarbrevet at historiske mislighold vil bli gjenskapt i henhold til ny definisjon, og viser til dokumentasjonen som er sendt til Finanstilsynet i forbindelse med søknad om ny misligholdsdefinisjon. Banken svarer videre at nye misligholdsdefinisjoner forventes å bli innført fra 1. januar 2021. Finanstilsynet tar bankens svar til etterretning.

Underliggende modeller for beregning av forventet kredittap

Finanstilsynet bemerket i foreløpig rapport at det ikke fremgikk tydelig i dokumentasjonen hvordan det hensyntas i beregningen av IFRS 9-PD at PD-estimat uten sikkerhetsmarginer underestimerer faktisk mislighold. Finanstilsynet noterer at banken i sitt svar gjengir hovedtrekk fra IFRS 9-dokumentasjonen for fremskrivning av PD over lånets løpetid. Finanstilsynet bemerker samtidig at prosessen fra estimert PD uten sikkerhetsmarginer til IFRS 9-PD, herunder hvordan historisk

misligholdsgrad og makroøkonomiske betraktninger påvirker IFRS 9-PD, bør gjøres tydeligere i dokumentasjonen. Finanstilsynet understreker at det i utgangspunktet er uheldig at PD-modellen uten sikkerhetsmarginer underestimerer observert mislighold.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at det i valideringsrapporten ble vist til at det er svakhet at nedjusteringsfaktorene for beregning av usikret del av engasjementet anvendt i LGD-modellen er avhengig av bransje og ikke type panteobjekt. Banken klargjør i sitt svarbrev at den bransjespesifikke nedjusteringsfaktoren kommer i tillegg til en reduksjonsfaktor som er avhengig av panteobjekt. Finanstilsynet merker seg at banken vil endre dokumentasjonen som forklarer bruken av reduksjonsfaktorer og bransjeavhengige nedjusteringsfaktorer.

Justering i tapsanslag som følge av makroøkonomiske forventninger

Finanstilsynet har notert at banken skjønnsmessig utarbeider et stort antall utviklingsbaner for fremtidig mislighold, og pekte i foreløpig rapport på behovet for god dokumentasjon av prosess og avveininger for å sikre konsistens i ulike deler av den økonomiske syklusen. Banken opplyser i svarbrevet at det legges vekt på at vurderinger og fastsettelse av misligholdsrater og sikkerhetsbaner skal være godt dokumentert. Det vises videre til at prosessen i 2019 ble validert. Finanstilsynet tar bankens svar til etterretning.

Finanstilsynet stilte i foreløpig rapport også spørsmål ved alvorlighetsgraden i nedsidescenariet med henvisninger til historisk sannsynlighet for høye utlånstap i banksektoren som helhet. Det fremgår av svarbrevet at banken vurderer at en slik lang tidsserie er mindre relevant for fremtidige mislighold. Det er bankens vurdering at estimatet for worst case-scenario er representativt for utfallsrommet i den 20 prosent dårligste enden av fordelingen gitt bankens portefølje og risikobilde. Finanstilsynet viser til at banksektoren i lange perioder har stabil inntjening, men med enkelte ekstreme utfall som det er viktig å ta hensyn til i beregningen av forventet kredittap for å få med effekten av en ikke-lineær sammenheng mellom alvorlighetsgraden i scenarioet og tapene i de enkelte scenarioene.

Finanstilsynet har i foreløpig rapport kommentert at banken legger til grunn samme nedbetalingsplan av lån i alle scenarioene. Det fremgår av bankens svarbrev at banken vurderer å introdusere et levetidsgulv for engasjementer med økt risiko. Dette vil gjelde særlig watchlistkunder som i hovedsak har engasjement i form av ballonglån. Finanstilsynet påpeker at vurderingen bør omfatte en større del av bankens engasjement enn hva banken legger opp til, og at mer fleksible løsninger kan være nødvendig for å oppnå et forventningsrett estimat.

Vesentlig økning i kredittrisiko

Banken benytter 12 måneders PD på beregningstidspunktet målt opp mot 12 måneders PD på innvilgelsestidspunktet i målingen av vesentlig økning i kredittrisiko. Banken opplyser at valideringen viser god prediksjonsevne over lenger horisont enn 12 måneder og banken anser fremskrivning fra 12 måneders PD som en tilstrekkelig tilnærming til levetids-PD. Finanstilsynet ga i foreløpig rapport uttrykk for at banken også må ta inn fremadskuende informasjon i vurderingen av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden førstegangsinnregningen. Banken opplyser i svarbrevet at den er enig i dette. Finanstilsynet legger til grunn at banken vil videreutvikle modellen for å sikre at vurdering av økt kredittrisiko også hensyntar fremadskuende informasjon.

Finanstilsynet pekte på at banken opererer med to ulike PD-modeller (søknadsscore-PD og adferdsscore-PD), og at ved overgang til adferdsscore kan kundens PD endres uten at risikoen ved kunden er endret. Etter bankens forståelse er det PD ved innvilgelse som skal anvendes ved innregning av engasjement. For nye kunder er det ofte kun eksternt score-kort som er tilgjengelig ved innvilgelse. Etter en viss tid vil engasjement bli re-scoret i henhold til nytt scorekort, og denne re-scoringen vil i en del tilfeller kunne utløse endret PD uten at risikoen nødvendigvis er endret. Banken presiserer at eventuelt endret PD ofte vil være en konsekvens av bedre tilgang til data og/eller endret risiko. Banken har vektlagt at det er PD ved innvilgelse som skal anvendes, og vurderer denne praksisen å være hensiktsmessig og i tråd med IFRS 9. Finanstilsynet ser at endret PD ved overgang til adferdsscore kan skyldes både bedre tilgang på data og endret risiko. Finanstilsynet vil understreke at i vurderingen av vesentlig økning i kredittrisiko, er det endring i kredittrisiko for engasjementet som skal identifiseres, ikke endret tilgang på data. Dersom adferdsscore-PD er kalibrert lavere enn søknadsscore-PD, kan bankens identifisering av engasjementer med vesentlig økning av risiko bli mangelfull. Finanstilsynet ber banken vurdere om eventuell forskjell i kalibreringen gir vesentlig effekt og eventuelt justere for dette.

Unntak for utlån med lav kredittrisiko

Finanstilsynet har i den foreløpige rapporten omtalt standardens unntak for utlån med lav kredittrisiko og nevnt at unntaket omfatter et stort volum av bankens utlån. Etter bankens syn er grensen på 0,6 prosent ikke anvendelse av lavrisikounntaket, men en metode for å operasjonalisere "vesentlig endring i kredittrisiko". Banken viser for øvrig til at beregninger viser at det har begrenset effekt å senke den aktuelle PD-terskelen.

Finanstilsynet merker seg at bruk av den absolutte grensen ikke har hatt vesentlig effekt i 2018 eller 2019. Dette er imidlertid en periode preget av stabile og gode markedsforhold. Finanstilsynet antar at med forverrede markedsforhold, kan bruk av en slik grense få vesentlig effekt. Finanstilsynet vurderer at bankens bruk av en absolutt terskel som begrenser flytting av utlån fra trinn 1 til trinn 2, i realiteten er bruk av lavrisikounntaket. Finanstilsynet viser til at alle utlån under bankens terskel på 0,6 prosent vil bli værende i trinn 1 så lenge PD er under 0,6 prosent, uavhengig av hvilken PD lånet hadde ved innvilgelsen.

For å sikre en rettidig identifisering av utlån med vesentlig økning i kredittrisiko, er Finanstilsynet av den oppfatning at banker bør benytte standardens unntak for utlån med lav kredittrisiko med aktsomhet. Dette er spesielt viktig i perioder med usikre markedsforhold og i nedgangstider med økt kredittrisiko for store deler av porteføljen. Finanstilsynet legger til grunn at kriteriene som benyttes for å identifisere vesentlig økning i kredittrisiko overvåkes jevnlig og justeres om nødvendig.

Effektiv rente

Finanstilsynet påpekte i foreløpig tilsynsrapport at banken i beregning av effektiv rente periodiserer honorarer og gebyrer over kontraktsmessig løpetid og ikke forventet løpetid. Det fremgår av bankens svarbrev at banken oppfatter at denne praksisen er i tråd med kravene i IFRS 9 og at praksisen ivaretar avveining mot øvrige hensyn som vil øke kompleksiteten uhenktsmessig. Finanstilsynet opprettholder at bankens praksis ikke er i henhold til IFRS 9 B5.4.4. Dersom denne forenklingen kan få vesentlig effekt, forventer Finanstilsynet at banken endrer praksis.

Måling av forventet kredittap i trinn 3

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at i mottatte enkeltsaker på bedriftsmarkedet, hvor beregning av forventet kredittap i trinn 3 er foretatt ved bruk av kontantstrømberegning, inngår kun ett makrosenario. IFRS 9 krever at tapsberegningen skal reflektere et sannsynlighetsvektet beløp fastsatt gjennom å evaluere ulike utfall. I de tilfeller hvor det er liten usikkerhet knyttet til utfallsrommet og engasjementet er av liten størrelse vil anvendelse av ett scenario kunne være hensiktsmessig og medfører ikke vesentlig avvik. Etter Finanstilsynets vurdering kan det være betydelig usikkerhet knyttet til fremtidsscenarioer. Finanstilsynet vil understreke at tapsregelverket i IFRS 9 setter krav til at estimatet skal være forventningsrett og legger til grunn at banken i sin måling av forventet kredittap vil legge til grunn mer enn ett utfall. Finanstilsynet noterer at banken er enig med Finanstilsynet og at gjeldende rutiner, hvor det angis kun et sannsynlighetsvektet snittestimat i kontantstrømberegningen, vil endres for å sikre at det benyttes flere scenarioer.

Noteopplysninger

Finanstilsynet har i den foreløpige rapporten kommentert enkelte mangler i notene om kredittrisiko i årsregnskapet for 2018. Finanstilsynet har registrert at banken har oppdatert manglende informasjon og uklarheter fra og med årsregnskapet for 2019.

Avslutning

Finanstilsynet har ikke vurdert hvorvidt forholdene beskrevet over omfattes av verdipapirlovgivningens regler om informasjonsplikt, jf. vphl § 5-2 første ledd, jf. § 3-2. Finanstilsynet legger til grunn at dette løpende vurderes av banken.

Finanstilsynet ber om å få tilsendt kopi av protokollen fra styremøte(r) der denne tilsynsrapporten er behandlet.

Finanstilsynet ber om at det oversendes en kopi av denne rapporten til bankens revisor.

For Finanstilsynet

Ann Viljugrein
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Anne Marie Romsaas
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.